

Kláster Mileševo, Srbsko

Kláster Mileševo (srbsky Манастир Милешева) je srbský pravoslavný klášter ležící na řece Mileševce, který založil kníže Štěpán Vladislav v letech 1218–1219. Fresková výmalba chrámu Nanebevstoupení patří k největším pokladům srbského (a širěji evropského) středověkého umění.

Z dějin

Jak již bylo řečeno, klášter vznikl v letech 1218–1219 díky snahám srbského knížete Štěpána Vladislava (1234–1243). V roce 1236 sem kníže slavnostně přenesl ostatky svého strýce svatého Sávy z Velikého Trnova v Bulharsku, kde zemřel.

V roce 1377 byl v klášterním chrámu korunován králem Srbska a Bosny bosenský bán Tvrtko I. V 15. století v klášteře sídlil metropolita bosensko-hercegovský. V roce 1459 Turci klášter vyplnili a vypálili, nicméně klášter byl brzy opraven.

V 16. století zde působila tiskárna, jež se specializovala na církevní knihy. Ve stejnou dobu, za patriarchy Makarije Sokoloviće (v úřadu 1557–1571), se klášter dočkal fundamentální rekonstrukce. V roce 1594 Turci ukradli z chrámu ostatky sv. Sávy a demonstrativně je spálili na kopci Vračar v Bělehradě. V roce 1863 proběhla další zásadní rekonstrukce kláštera.

Architektura

Chrám Nanebevstoupení Krista v Mileševu patří k architektonickému typu tzv. rašské školy, jedná se o jednodlnou stavbu v jednoduchém geometrickém schématu s trojdílnou apsidou. Kdysi měla církve zdobeny mramorový portál, z něhož zbyl jen jeden lev.

Fresky

Kláster si získal proslulost svými freskami. Výmalby v chrámu Nanebevstoupení představují unikát, a to jak svým rozsahem, tak kvalitou provedení. Za hlavní výtvarný rys mileševských fresek lze bezesporu považovat klidnou vnitřní soustředěnost, produševnělost a lyriku. Malby se vyznačují měkkou a něžnou krásou, kterou jim dodávají prosvětlené barvy.

V naosu chrámu převládají zlatá pozadí členěná do drobných čtverečků, což připomíná mozaiku. Na jižní straně je zpodoběn donátor chrámu Štěpán Vladislav s modelem chrámu v rukou a Bohorodička ho přivádí ke Kristu. V nartexu a oltářním prostoru jsou na modravém pozadí vyobrazeni arcibiskupové, svatí vojíní, mučedníci a mniši. V apsidě se nacházelo dnes nedochované zobrazení Bohorodičky a Klanění se svatých otců (fragmenty), v kupli pak Nanebevstoupení, na východní straně raritní syžet Kristus žehná apoštolům před svým Nanebevstoupením. Výmalbě dále dominují vyobrazení hlavních církevních svátků.

Součástí kompozice Ženy s vonnými oleji je rovněž tzv. **Bílý anděl**, jeden z nejzdařilejších obrazů pravoslavného umění vůbec.

Na severní straně nartexu pak nalezneme portréty představitelů dynastie Nemanjićů: Štěpána Nemanj (mnich Simenon), svatý Sáva Srbský (jako arcibiskup), Štěpán Prvovenčanný atd. Naproti nim se nachází freska sv. Konstantina a Heleny a neznámý byzantský císař (snad Ioannes III. Vatatzés).

V jedné z bočních kaplí se rovněž nachází monumentální kompozice Posledního soudu, vytvořená na

základě textu sv. Efréma Syrského.

Literatura:

Мальцева С. Приделы в сербских храмах XIII- первой половины XIV вв., in: *Византийский временник* 2012, sv. 71, s. 177-199.

Dokumentární film o klášteřu a jeho freskách (v srbštině):